

103343

HJEMMEFRONTENS SPION

på Viktoria

Terrasse forteller

BILDER

Opplysningsvesenets

Fru Ida Deetjen, f. Skabo Brun, med «Heidi» som var hennes trofaste ledsager både på Terrassen, på Furulund og i Bygdøy Allé 35. Stor artikkel inne i bladet om fru Deetjens opplevelser i Gestapos høyborg.

Nr. 5
MAY 1946

Sensasjonell reportasje
fra det daglige liv i Gestapos hovedkvarter.

75
ØRE

Hausausweis Nr. 252

Berechtigt nicht zur Vornahme polizeilicher Handlungen

(Gültig bis 1. 1. 1945) für

44

Ida Deeltjen

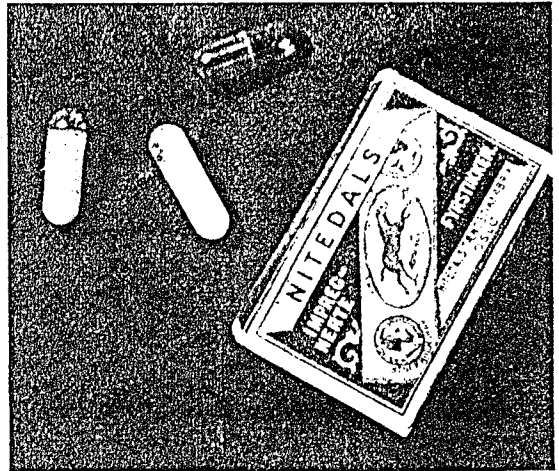
am 25. 12. 1943

den 15. 1. 1944

Der Befehlshaber der Sipo u. d. S.D.-Oslo

I. M. [Signature]

Dieser Ausweis berechtigt nur zum Betreten der Dienstgebäude der ausführenden Dienststelle. Er ist kein Personalausweis und darf für andere Zwecke nicht verwendet werden.

Dette er legitimasjonskortet som ga Ida Deeltjen adgang til tyskernes allerhelligste: Gestapos høyborg på Victoria Terrasse. Det bærer Hauptsturmführer Ritters underskrift.

Ampuller med gift som norske patrioter i særlig farlige oppdrag alltid hadde på seg for å kunne bruke hvis det var nødvendig å gå i døden istedet for å rope noe. De ble brukt flere ganger.

Jeg var Hjemmefrontens spion

Den 15. september 1944 måtte jeg opp på Victoria Terrasse for å begynne mitt arbeid som tolk i Gestapo. En kjede av dramatiske begivenheter hadde ført fram til denne ansettelsen, og jeg vil nevne en del av dem:

I 1938 ble min mann, bergenseren Fritz Deeltjen, kaptein på «Kaunas», som tilhørte Litauens statsrederi. Til å begynne med bodde vi i Memel, men etter Anschluss i 1939 flyktet vi til Libau i Latvia. I november 1939 ble «Kaunas» torpedert i Kanalen, men min mann ble reddet og kom seg hjem til Libau, hvor jeg den 29. desember fødte gutten min. Et par måneder etter rykket russerne inn i Latvia. Den 13. juni 1941 forsvant min mann. Jeg har ikke hørt fra ham siden og aner ikke hva som er hendt ham. Noen dager etter begynte tyskerne å bombe Libau og holdt det gående i åtte døgn natt og dag. Vårt hjem var et av de første som raste sammen.

Jeg fikk ikke med meg annet enn det jeg stod og gikk i og barnevognen med gutten. Det fantes ikke tilfluktsrom i byen og vi styrtet avsted fra kjeller til kjeller, mens det brente omkring oss på alle kanter. En gang raste en kjeller sammen over oss. Vi måtte grave oss ut med bare hendene. Til slutt hadde jeg hverken negler eller hud igjen, og øyenbryn og øyenvipper var avsvidd.

Da alt var over var jeg som forstenet. Alt mitt var jo vekk. Jeg satt på fortaukanten og stirret ut i luften. Men så tok jeg meg sammen og fikk vasket og stelt barnet. I tre uker bodde vi i en trappeoppgang og levde av mat som jeg fikk av soldatene, når de marsjerte forbi. Jeg tok også litt vask for folk ... men så fikk jeg en dag beskjed fra arbeidskontoret, hvor jeg hadde henvendt meg, at jeg kunne få en stilling i forvaltningen ved ordenspolitiet. I håp om å komme meg hjem til Norge

I denne artikkel av fru Ida Deeltjen, født Skabo Brun, gis den første autentiske beretning om det daglige liv på Victoria Terrasse i lyskelliden. Fru Deeltjen arbeidet der som lolk fra september 1944 til frigjøringen, hele tiden som spion for Hjemmefronten, hennes kontaktperson var dekknavnet «Knut». 7. mai 1945 gikk hun direkte over i kriminalpolitets tjeneste og deltok i razziaer eller geslapister — det var hun som var den tilslørede, mystiske madam X som De kanskje har hørt om fra disse undersøkelser. Her er hennes sensasjonelle beretning.

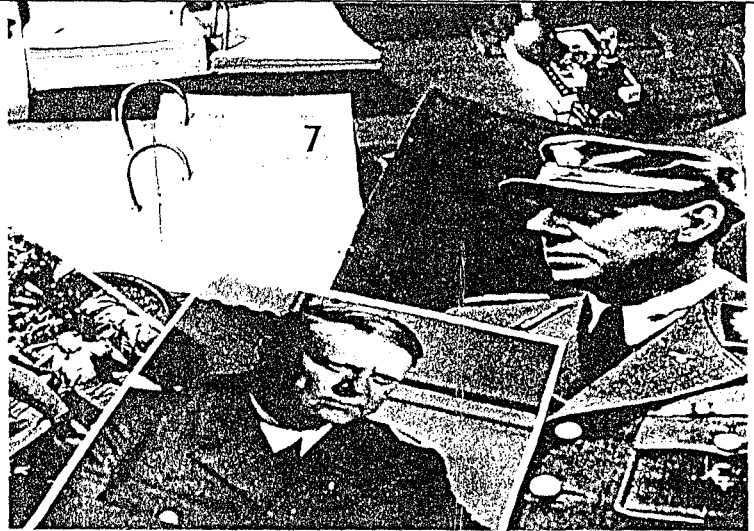
med gutten søkte jeg meg senere inn ved Marineforvaltningen, men i februar 1944 fikk jeg ordre

På dette kontoret satt fru Deeltjen sammen med geslapistene fru Karlson og Adam Essinger. Herfra telefonerte hun til sin søster fru Mosse Skabo Brun. Nevnte hun ordet «blomster», måtte søsteren ordne et møte med «Knut», fru Deeltjens kontakt i Hjemmefronten. Det var tre puller i værelset. Fru Deeltjen hadde den innerste. Til høyre ser vi døren inn til arkivet, hvor forlurpiskene lå. Det var i dette jernskapet De her ser, at fru Karlson anbrakte en sprenglading, da hun forsvant fra Terrassen forat de som åpnet skapdøren kunne bli ødelagt, heldigvis oppnådde hun ikke sin smukke hensikt.

Det var ingeniør Trygve Molland i Hjemmefrontens etterretningsvesen som anmodet Ida Deeljen om å søke seg inn ved Gestapo islederen for å flykte til Sverige. Her ser De Molland og fru Deeljen etter fullført jobb.

Slik så skrivebordene ut etterat lyske og norske gestapister hadde forlatt kontorene. Overall var det kalendere, hvor «7. mai» lå oppslått — i dette tilfelle omgitt av bilder av Quisling og den allerede da likviderte «generalmajor» Marthinsen.

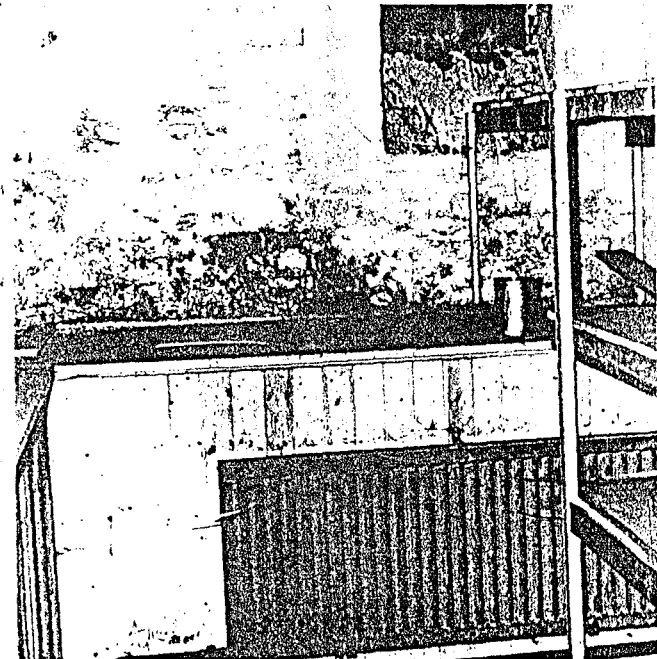
i Gestapas høyborg.

om at jeg hadde å melde meg ved S.S. eller bli sendt til Tyskland.

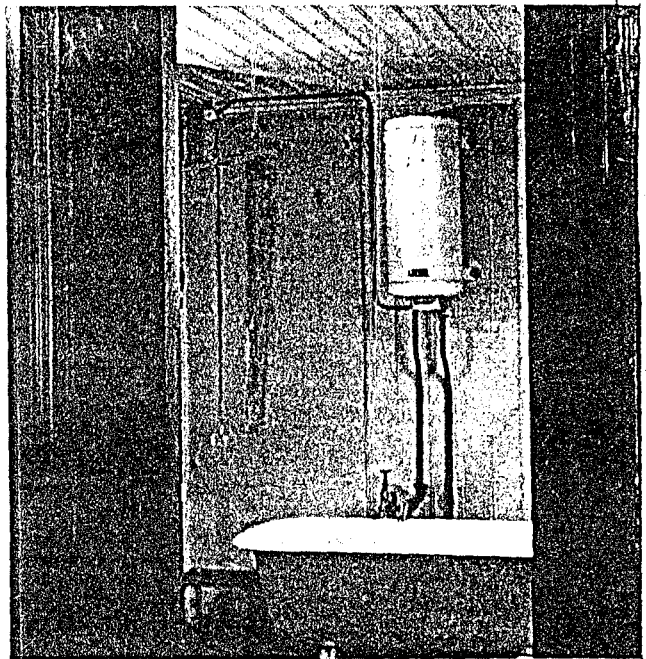
Imens rykket russerne nærmere og nærmere og alle flyktet, selv stakk jeg av fra tjenesten og kom meg med siste tog til Danzig. Der gikk jeg opp i det svenske konsulat og spurte om de kunne hjelpe meg til Sverige. Jo, det kunne de nok, men først måtte jeg ha utreisefølgelse fra Tyskland. Det fikk

jeg selvfølgelig ikke. Jeg fant da ut at jeg på en eller annen måte måtte la meg verve til tysk tjeneste i Norge — hvis ikke ville jeg bli satt inn i tysk krigsindustri og gutten min anbrakt på barnehjem. Jeg henvendte meg til politiet som påtok seg å sende meg hjem mot at jeg forpliktet meg til å melde meg til tjeneste hos sikkerhetspolitiet på Furulund i Oslo.

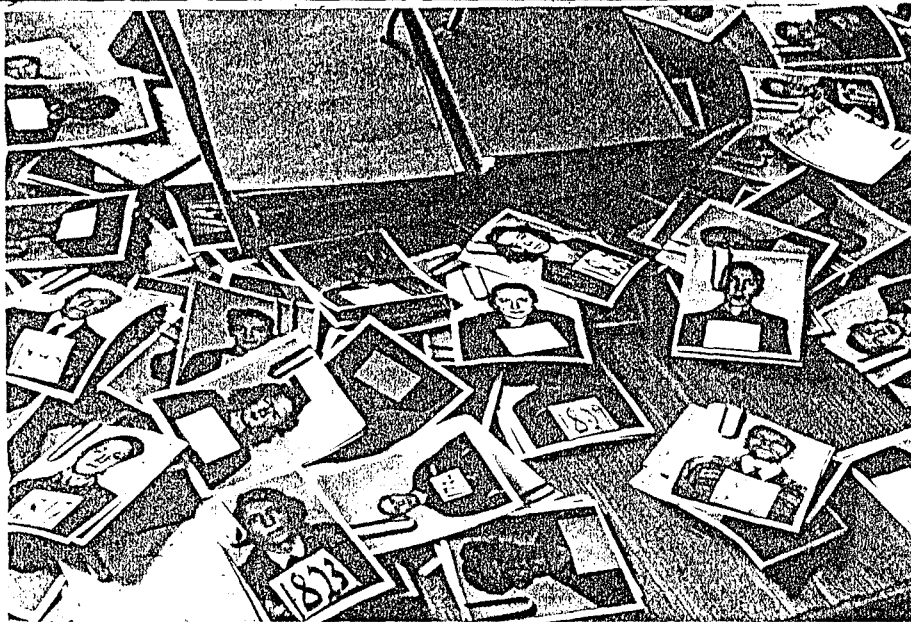
Jeg hadde ikke hatt forbindelse med Norge siden 9. april 1940 og ante absolutt ingenting om forholdene hjemme. Det var først ombord i «Inger VI» jeg fikk vite det eksisterte noe som het «jössinger». Det varte ikke lenge før jeg fikk høre mer om dem. Hele min familie var stive jössinger og ble helt utav seg ved tanken på at jeg skulle arbeide for det tyske sikkerhetspoliti. Jeg måtte for enhver pris få vridd meg fra det. Jeg gjorde hva jeg kunne, men det eneste jeg oppnådde hos tyskerne var 14 dagers utsettelse. Hvis jeg da ikke imfan' meg, skulle det gå meg ilde.

Dette er en av de uhyggelige cellene i kjelleren på Victoria Terrasse. Det var isnende kall, og fuktigheten drev ned av veggene. Det orille vinduet lå akkurat i høyde med gårdsplassen. Her var det til stadighet fanger som ventet på å bli forhørt, ofte skjedd det under de verste pinsler.

Her ser De det beryktede badeværelset som ble benyttet til vannfortur. Det ligger i Victoria Terrasses øverste etasje og tilhører vaktmesterboligen i kuppelen. I vaktmesterens stue like ved siden av foregikk den forferdelige drypfortur som varte opptil 5 — fem — døgn og var det uhyggeligste av alt.

Slik lå fotografier av gode norske patrioter strødd utover skrivebordet. Er det ikke redaktør Tranmæl som har nr. 1845? Bildet minner iallfall om ham.

Fru Deeljen i trappen mellom avdeling IV 1 A og Fehmers kontor. Del var i denne trappen Deeljen benyttet chansen til å undersøke det viktigste innhold av mappene fra forhørene i Gestapos politiske avdeling. Var det noe av betydning, gikk det øyeblikkelig videre til Hjemmefront-

Jeg begynner på Terrassen.

Min søster ville ha meg til Sverige og konfererte med ingeniør Molland i Hjemmefrontens etterretningstjeneste. «Ikke tale om,» sa han. «Hun må bli her! Hun vil kunne bli en glimrende kontakt for oss.» Etter hans tilskynnelse søkte jeg meg så inn ved Gestapo på Victoria Terrasse. Avdeling IV. 1. A. i Gestapos politiske kontor trengte akkurat en tolk, og takket være mine tyskkunnskaper fikk jeg jobben.

Fra Gestapo på Furulund hadde jeg fått en introduksjonsskrivelse, og med den innfant jeg meg på Terrassen den 15. september 1944 til avtalt tid kl. ½8 om morgenen. Jeg ble først presentert for Reinhardt, som var sjef for den politiske avdeling inntil Fehmer overtok den like etter, og ble så ført til avdeling IV, 1. A hvor jeg hilste på mine arbeidskamerater som alle var i sivil. Det var i alt 13 av dem foruten meg selv — og et par av dem kan det kanskje ha sin interesse å vite litt om.

Fru Karlsen og hennes venn.

Den alt dominerende personlighet innen vår avdeling var den tyskfødte Gertrud Karlsen. Hun var som pur ung blitt gift med en nordmann og hadde i 18 år bodd med sin mann på Lillestrøm til de i 1938 ble skilt. Ved krigens utbrudd meldte fru Karlsen seg øyeblikkelig som tolk hos Wehrmacht, derfra kom hun via Statspolitiet til det tyske sikkerhetspolitiet, hvor hun ble ansatt som tolk i avdeling IV. 1. A. Hun var bestevenner med gestapisten Gustav Barschdorf, og de var alltid sammen både i tjenesten og i sin fritid. Fru Karlsen var fenomenalt begavet, hadde en enestående hukommelse og var primus mo-

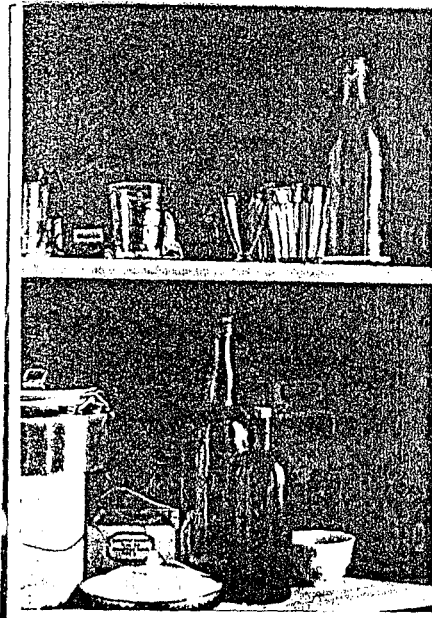
tor i alle foretagender. Hun gjorde ypperlig arbeid for politiet ved en rekke aksjoner som hun deltok i. Mot dem hun likte kunne hun være elskverdig, men ellers var hun kynisk, kold, grusom og beregnende. Dertil var hun overordentlig charmerende, hvilket ikke gjorde henne mindre farlig. Hun roste seg av å være den eneste kvinne på Terrassen som hadde vært til stede ved skarpt forhør. Hun var også den eneste kvinne i eksekutivtjenesten og ble i mars 1945, til tross for at hun ikke hadde eksamener, Kriminaloberassisten-

tin i Gestapo, noe som aldri tidligere var forekommet.

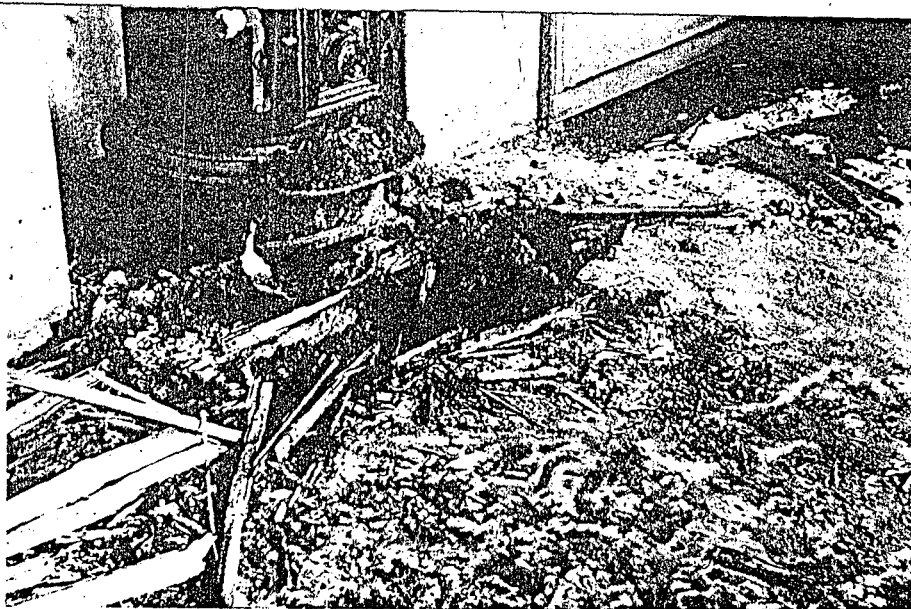
Hennes venn, Gustav Barschdorf, var sammen med fru Karlsen den drivende kraft i avdeling IV, 1. A. Han kunne være snill på sin måte, men var etter min mening en slu djevel. Da han reiste til Tyskland i begynnelsen av 1945 benyttet jeg anledningen til å trøste hans etterlatte venninne og oppnådde derved hennes fortrolighet. Josef Schamper, som inntok Barschdorfs stilling da denne reiste, var den rene djevel under forhørene.

Dette er den beryktede lorturist Dønnums skrivebord. Han trodde formodentlig det ville bli lett å holde seg skjult uten de langskaffede lyskerstavlene, som han lot ligge igjen da han rømte.

Fra Dønnums garderobeskap. Jaktammunisjon (Rollweil) hørte også med til hans utstyr.

Slik så det ut på Rogstads kontor på Victoria Terrasse da han forlot det. Alle kompromiterende papirer var brent, og da ovnen var full, lente han bål på gulvet, som ble helt gjennombrant. Rogstad var Slapo-sjef etter den likviderte «generalmajor» Marthinsen og tok noen dager etter kapitulasjonen sitt eget liv.

Otto Suhr, den andre tyske tolken, var av yrke elektriker og hadde bodd i Norge i 18 år. Han var mørk, hadde et vulgært ansikt, smale, grå øyne, potetnese og stor sanselig munn. Han var en bøffel i manéer og vesen, rå og brutal, dertil sterk og kraftig og slo altfor gjerne.

Ursula Schulz, en tveårig ung maskinskriverke av Gretchen-typen, var flink i sitt arbeid og lot seg ikke affisere om fangene ble mishandlet.

Adam Essinger var en redsom type, nesten

skallet og med et motbydelig, usympatisk skurkefjes. Hans største redsel var at noen skulle få vite at han hadde vært i Gestapo i Frankrike. Der hadde de andre metoder, i Norge var det bare blåbær etter hva han sa. Heldigvis var han her så kort tid at han ikke fikk anledning til å gjøre videre skade. De to norske tolkene, Kjell Marthinsen og Finn Korstvedt, hadde begge vært frontkjemper. De ranglet begge to, men var nidkjære i jakten på nordmenn og deltok gjerne i skarpe forhør.

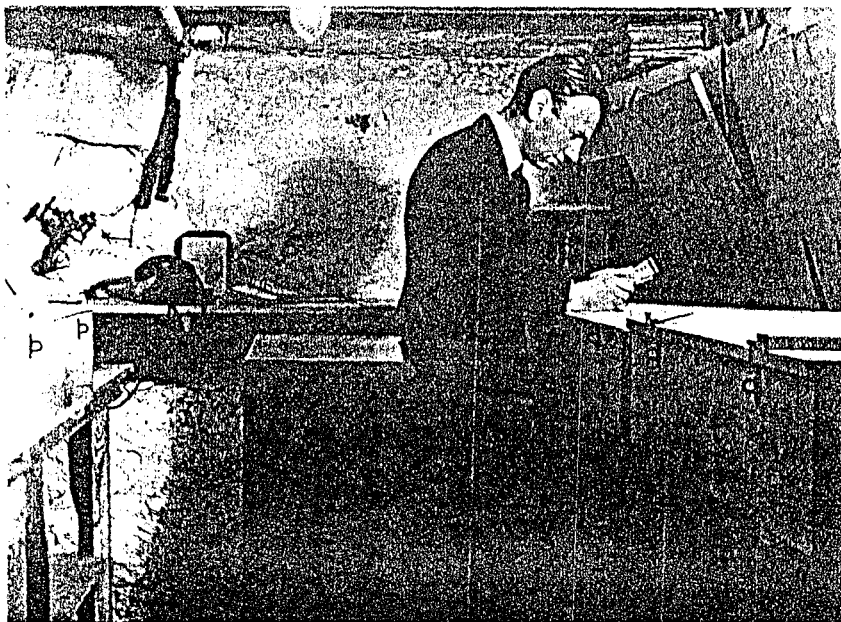
De andre i avdelingen var forholdsvis fargeløse og tildels harmløse og gjorde ikke større inntrykk på meg.

Jeg får adgang til kartotekene.

Da presentasjonen var over, fikk jeg utlevert en skrivemaskin og ble satt til å oversette noen dokumenter som var funnet i kommunistenes hovedkvarter under razziaen på Buahaugseter. Til å begynne med ble jeg ikke benyttet til direkte tolking. Derimot hadde jeg en del å gjøre med kartoteket, et arbeid som ga meg mange gode tips. Hvert eneste menneske som på en eller annen måte hadde hatt befatning med de tyske myndigheter eller tangerte noen av sakene de drev på med, hadde sitt kort i hovedkartoteket som var i kjelleren. På disse kortene stod alle opplysninger om illegal virksomhet og annet av interesse. Hvis en gammel sak skulle opp, fikk jeg en liste over de impliserte og gikk ned i kjelleren og hentet kortene. Jeg skjønnte da at det var ugler i mosen og varslet min kontakt «Knut», hvis jeg trodde det var nødvendig. Fru Karlsen hadde sitt eget spesielle kartotek. Det stod på hennes kontor som jeg senere delte med henne, og jeg var snart like kjent i det som hun selv var.

Det første forhør jeg tolker.

Alldri glemmer jeg første gang jeg skulle tolke. Mine pårørende hadde fortalt meg om Gestapos metoder og sagt, at det ble drevet tortur, men jeg hadde ikke kunnet tro det. Vi var ved den anledning tre mennesker i kontoret: saksbehandleren Barschdorf, fru Karlsen og jeg. Barschdorf gikk ut og kom tilbake med en ung, vakker 17-års pike. Hun var anklaget for å stå i forbindelse med sin

Et gløtt inn i Slapos hemmelige personregister, hvor en god nordmann går igjennom kortene. Selv i Slapo var det få som kjente til dette kartoteket, som inneholdt så mange hemmeligheter.

Lager av beslaglagte saker på Victoria Terrasse, deriblant ski, norsk fiskehermetikk og engelsk Corned Beef, de siste fra slipp.

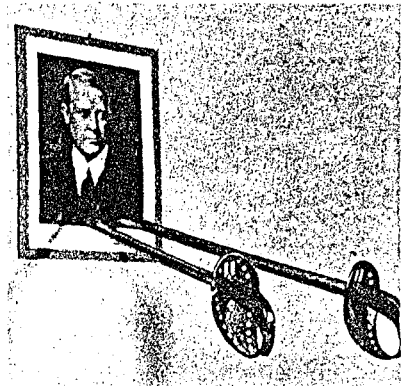
forlovede — en sabotør — og hans kamerater som var kommet unna ved en razzia. Nå ville tyskerne ha utav henne hvor han var. Hun fortalte tilsynelatende det hun visste, og det gikk ganske pent til å begynne med. Jeg trodde det hele var over, da Barschdorf plutselig reiste seg og stilte seg foran henne med armene på ryggen. Hans hittil elskverdige vesen var plutselig slått om. Han så ut som en djevel: — Jasså, du vil ikke si sannheten, du sitter her og forteller oss solstrålefortellinger, skrek han, og plutselig løftet han armen og dro til henne på venstre øre, så hun stupte av stolen.

Jeg satt helt målløs og følte jeg ble rød som en tomat. Fru Karlsen hveste til meg:

— Spør da vel! Spør! Hun ville jeg skulle si: — Hvor er han? Hvor er han? I slike situasjoner skulle en nemlig utnytte skrekken, men jeg fikk ikke et ord over mine lepper. Jeg fikk en fryktelig kjæft, og forhøret måtte utsettes.

Skrivemaskiner og torturretskaper.

Senere ble jeg mer herdet, men jeg ble som regel bare benyttet ved mildere forhør, når man slo litt og sänn. Ja, jeg var forresten ofte med når de låste armene på den anklagede fast til et kosterkaft under knærne og så prynte løs på ham med all slags redskap, men det var jo bare bagateller mot de andre metodene som ble benyttet på Terrassen. Til min

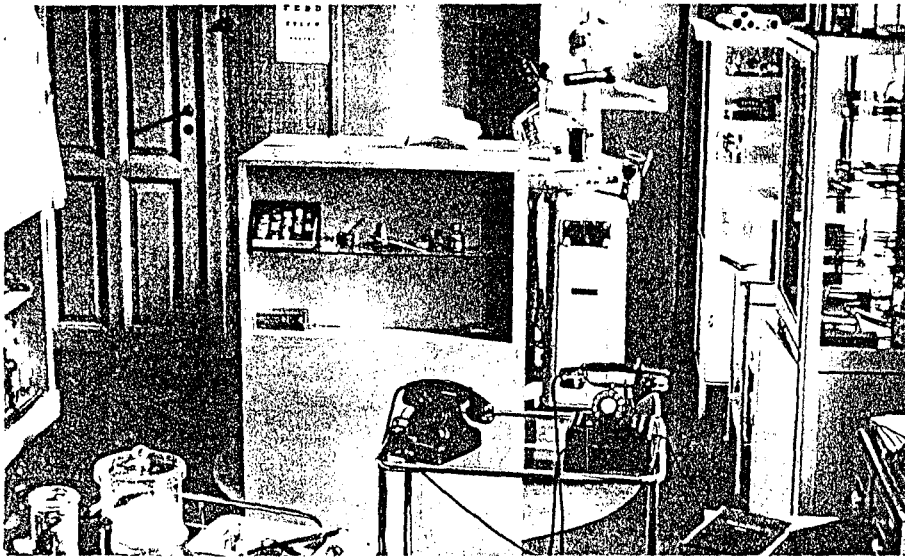
For Slapo-mannen Kranz forlot sitt kontor, hadd han slukket to sabler gjennom bildet av Quislin — lollesene for «foreren» var altså ikke så hjertlige lenger; før hadde han vært som en gud for ham.

avdeling hørte et arkiv, hvor vi satte inn skrivemaskinene våre om natten. Der lå det alle mulige utgaver av torturretskaper. Det var minst ti-tolv stykker, noen av lær, noen av gummi, noen av tre og noen av elastisk metall som minnet om tykke kabler. Alle var de frynset opp av flittig bruk.

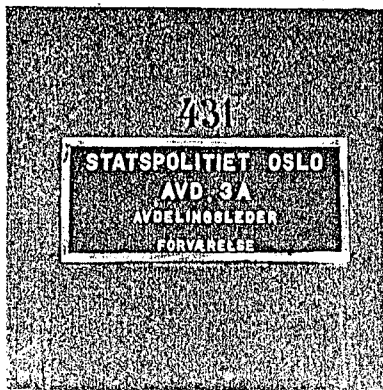
Den tapre fru Frantzen.

Den neste jeg tolket for var en dame i 40—50 årene, en vaskekone som het fru Frantzen. Hun var blitt tatt under en aksjon i typograf Gulliksens leilighet på Kolbotn ved Oslo. Gulliksen var sammen med andre blitt tatt ut for å skytes på Trandum, men han skar seg ut gjennom presenningen på dødsbilen, flyktet og kom seg i dekning. Fru Frantzen var dradd ut til Kolbotn for å si til hans kone at hun måtte ta med seg det nødvendige og møte i byen for Sverige-flukt. Mens hun var der kom Gestapo. Fru Gulliksen kom, seg unna, men fru Frantzen ble tatt og ført like på Terrassen. Jeg begynte å tolke: — Hva skulle hun på Kolbotn? Hvor var Gulliksens? Hun smurte opp en glimrende historie om at hun var reist derut for å få tak i poteter. Det var jo ingen å få i byen osv., og denne historien holdt hun fast ved under ustanselig forhør i 4—5 døgn. Jeg tolket bare den første dagen. Da fikk hun bare noen lusinger, men forhøret fortsatte utover natten. . . Da jeg et par dager etter kom for å hente skrivemaskinen min i arkivet, satt hun der innelåst — et fullstendig menneskevrak. Øynene var grodd igjen av slag og det som var synlig av hud var rødstrimet og opphovnet. Jeg ble så forferdet at jeg rygget ut igjen. Jeg trodde nærmest hun var blitt sinnsyk, men fikk senere vite at hun satt i enecelle på Møllergaten. Om hun klarte å holde ut til slutt vet jeg ikke, men hun holdt iallfall tett til Gulliksens var vel over grensen.

Disse «dauerverhørene» var i det hele tatt noe fryktelig noe. Det var stadige forhør dager i trekk til stakkarne brot helt sammen.

Det var egentlannlæge- og lægekontor for Slapo. Ustyre slammel fra læger og lannlæger, som på grunn av patriotisk holdning hadde måttet forlate landet. Slapo-folkene torde ikke gå til lannlæger ute i byen.

Avd. 3 arbeidet med illegale flyveblad samt organisasjoner i forbindelse dermed, med hemmelig postensur, telefonavlytting og hemmelig etterretningsljeneste. Sjef for avdelingen var først Donnum, så den senere likviderte Torlins og til sist Kranz.

Da fikk de hvile litt, fikk vann og knekkebrød og så på'n igjen.

Det hendte jeg var inne også når andre tolket. En gang var en kurer rent tilfeldig blitt tatt på gaten, ved 4-tiden ble han ført inn på mitt kontor. Jeg skulle tolke. Jeg skjønnte det ville komme til å gå hardt for seg, og skyldte på annet arbeid så jeg slapp, men jeg satt i samme værelse og hørte fem-seks navn og adresser som jeg memorerte og brukte til min kontakt om kvelden, og hele gjengen gikk i dekning. Gestapo satte tre mann i hver leilighet og ventet. Den natten ventet de forgjeves.

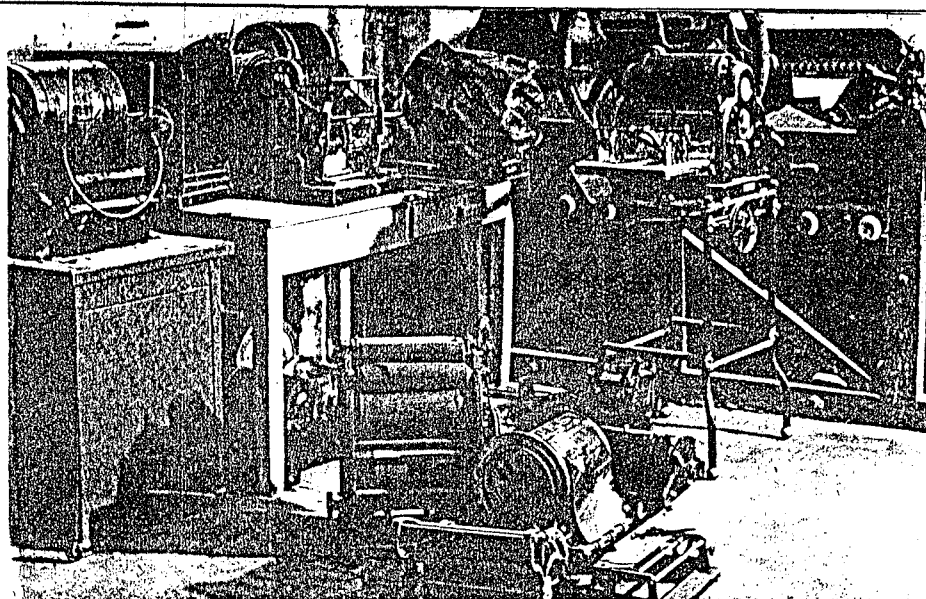
Jeg finner planen til Gestapos organisasjon.

Det varte en tid innen jeg fikk oversikt over Gestapos omfattende organisasjon, men en dag fant jeg en nøkkel som passet til min sjefs skrivebordskuff, og der lå en plan som var meget instruktiv. Av den framgikk det at Gestapo bestod av 6 forskjellige avdelinger:

- Avdeling I. Personalavdelingen.
- Avdeling II. Forvaltningen.
- Avdeling IV. Den politiske avdeling.
- Avdeling V. Kriminalpolitiet.
- Avdeling VI. Kontrasjonspasjonen og Wehrwolf-bevegelsen.

Avdeling III, har jeg glemt hva var.

Avdeling IV, som jeg hørte inn under, var oppdelt i 14—15 underavdelinger, de såkaldte «referater» som hver hadde sitt å stelle med. En hadde Mil.Org., en annen Schwedenflucht — flyktninger til Sverige — en tredje frimurere og jøder, en fjerde kommunister, en femte illegal presse, en sjette sabotasje og så videre. Jeg tok en kopi av hele planen og leverte den til min kontakt i Hjemmefronten, som først fikk skrevet den av og så fotograferte kopien. Alt materiale jeg tok fra Terrassen, ble behandlet på samme måte. De måtte ikke kunne ta meg på skrivemaskinen.

I kjelleren i Kronprinsensgt. 10 hadde Stapo et større lager av beslaglagte «avstrykkerier» fra den illegale presse. På disse «trykkerier» var mangen en ulmerket avis blitt framstilt til glede for nordmenn.

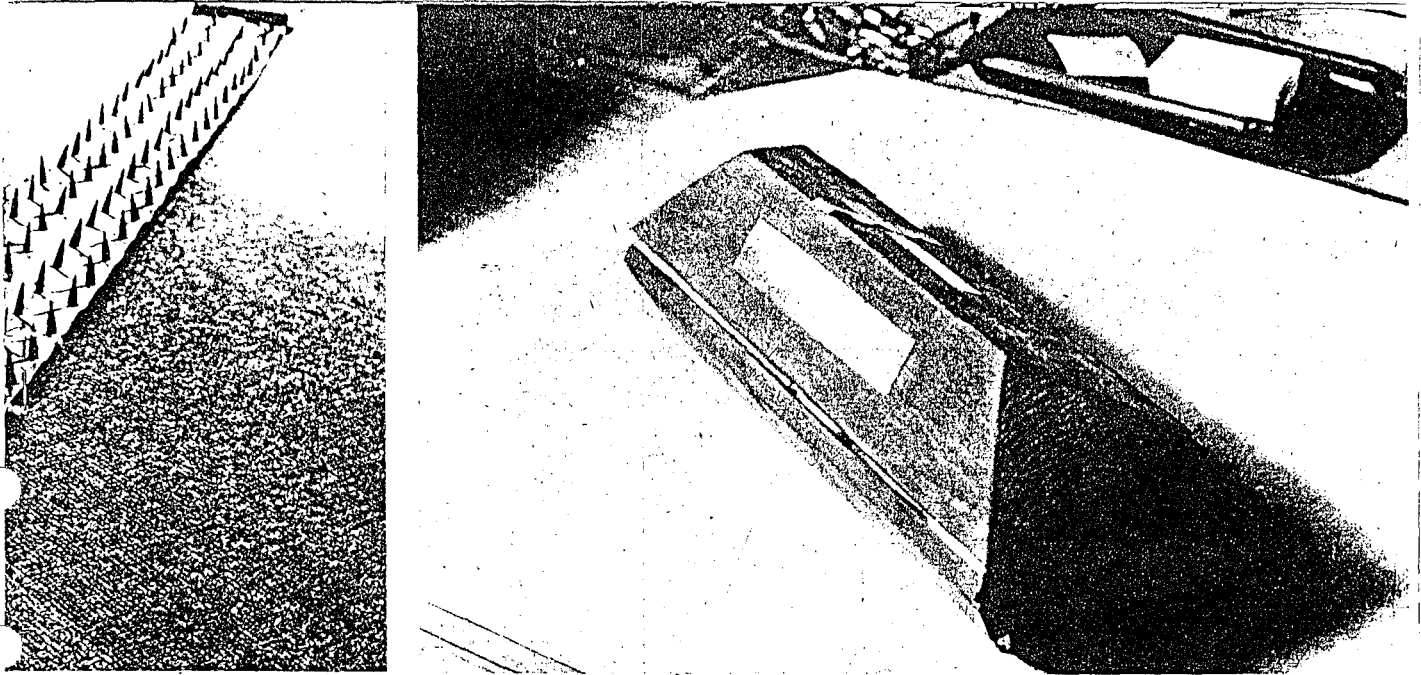
Når det gjaldt saker av interesse tok jeg alltid en kopi som jeg la til side for meg selv og bar hjem på magen. På rumpen kunne jeg ikke ha det, for tyskerne yndet å daske en bak. Jeg presterte en gang å bære hjem et forhør på 70 sider. Jeg delte det i 3 avdelinger og la en del på hver side og en på magen. Den kvelden ba jeg en av tyskerne følge meg hjem — jeg var ikke frisk, sa jeg. For engangs skyld syntes jeg det var tryggest å ha tysk eskorte. Det hendte også det var for risikabelt å ta gjennomslag. Da gjorde jeg notater med blyant ned i skrivebordskuffen og stak dem ned i skiboksen eller skjørtelinningen. Etterpå gikk jeg så ned på WC og arrangerte meg der.

Når jeg hadde fått tak i noe som skulle videre til Hjemmefronten, ringte jeg til min søster og skravlet med henne. Hvis jeg i samtalens løp flettet inn ordet «blomster», som var vårt stikkord, betød det at hun skulle ordne et møte med min kontakt i Hjemmefronten.

Alle referater ble ledet av hver sin «referatsjef» som stod direkte under Fehmer. Dessuten hadde hvert referat sin faste stab av funksjonærer. I min avdeling IV. 1. A var vi 14 i alt. Herav var 5 tolker: 2 tyskere, fru Karlsen og Suhr, og 3 norske, Kjell Marthinsen, Finn Korstvedt og jeg. De to andre norske var begge innmeldt i NS. Man prøvde også å få meg inn i partiet, men da nektet jeg.

Stapomannen Sian Bech hadde fått med seg bare en del av sitt rikholdige proviantlager — sikkert tilstrekkelig, for siden frigjøringen har han slettet vel forvart bak lås og slå for å avvente sin dom.

Denne lille «likkiste» ble funnet på Victoria Terrasse. Slike kister, som var 25—30 cm. lange, sendtes av gode patrioter til angivere som et siste varsel. Denne her var til fyrbøter Eiw. Ohlsen. Mollakerens navn var anbrakt på den ene side av kisten, et kors på den annen. De skapte veldig nervøsitet når de kom i posten.

skapet og derfra brakt inn til Fehmer, som så tok standpunkt til straffen, forlangte videre undersøkelse eller lignende.

En time jeg aldri glemmer.

Det var meg som brakte mappene fra min avdeling til forværelset og hentet dem igjen, og i trappen mellom 3. og 4. benyttet jeg anledningen til å studere det jeg mente var av interesse og memorere det. På den måten fikk jeg opplysninger også utenom mitt eget arbeid. Det hente også daglig at jeg ble kalt inn til Fehmer for å få de såkalte «Geheim-mapper» som var så hemmelige, at de ikke

måtte ligge i forværelseskapet. Det var en streng instruks om at de bare skulle gå fra hånd til hånd gjennom et «særlig betrodd» menneske. Det var i dette tilfelle meg. Det hendte en gang at jeg gjennom en slik mappe fikk greie på en rekke dødsdommer som skulle eksekveres bare en time etter. De dømte var alt på Victoria Terrasse. Det var for sent, jeg kunne ingenting gjøre! Den timen glemmer jeg aldri. Og så hjem om kvelden og vite det! Det er noe av det forferdeligste jeg har gjennomlevd i mitt liv.

Ved siden av disse saksbehandlinger fra avdelingene hadde Fehmer også sine egne

forhør å stille med, og et utall av mennesker kom for å snakke med ham dagen lang.

Når som helst på døgnet kunne den daglige rutine bli avbrutt av de såkalte «aksjoner». Grendzicki ringte da til de 15 referatsledere som øyeblikkelig måtte møte hos Fehmer, hvor de fikk nærmere instruksjoner om å stille så og så mange mann. Under slike aksjoner kunne det hende at alle mannfolkene var borte i flere døgn. Ja, under Hønefossaksjonen hvor det ble tatt et par hundre mennesker, var ikke bare hele Gestapo på benene, men også en hel del fra ordenspolitiet, fra Rikskommisariatet og fra det norske stats-

17
13
Når dere overtar så
må all uorden undskyldes
Da vi hadde blastværk
Lykke til
Kjell og Søl
Stapso

Dette korlet var lagt igjen på et av Stapos kontorer, hvor uordenen var særlig stor. Det vitner om forståelse av situasjonen.

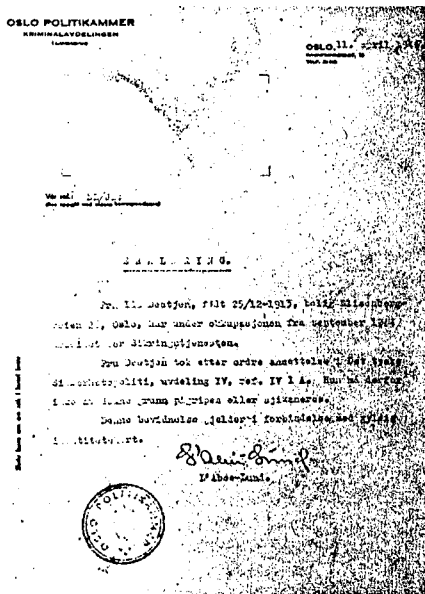
Arresterte gestapistler på luffetur i gårdsplassen på Terrassen straks etter kapi-tulasjonen. De fikk en annen behandling enn de selv hadde gitt sine offer.

politiet. Under aksjonen i Mjøndalen var også huset tomt, vi skrivemaskindamer satt alene igjen og ekspederte telefonene, jeg for min del passet 6.

Men som regel gikk forhørene slag i slag dagen lang fra 1/8 til 19 kveld. Klokken 13 gikk alle som var til stede til middag. Det var innrettet et kasino for Gestapo i Ritz hvor også en god del av Statspolitiets folk, som arbeidet direkte sammen med oss som Døgnnum, Haaland, Finn Kaas og andre størrelser, inntok sine måltider. Vi hadde såkalt «amtliche Verpflegung», eller fellesspisning. Maten var stort sett elendig. Vi spiste ved småbord, og jeg satt som regel sammen med min «beste venninne» fru Karlson og Fehmers sekretær, fru Lehmann, så jeg må si bordkonversasjonen ikke var uten interesse. 5 dager i uken spiste vi også aftens i kasinoet etter klokken 19. Det hendte at det var alkoholtskjekning om kvelden og da var det på en måte en slags selskaperlig samvær.

Listen med de 157 navn.

I hele denne tiden vanket jeg utelukkende sammen med tyskere. Jeg hadde ordre om det fra Hjemmefronten. I min egen krets var alle jøssinger, og hadde tyskerne oppdaget at jeg omgikk dem, hadde jeg vært ferdig. Et tydelig vink om dette fikk jeg høsten 1944. Min avdeling hadde fått oversendt en meget viktig sak fra Stapo som skulle oversettes til tysk. Denne oversettelsen fikk jeg. Det gjaldt en kode man hadde funnet nøklen til under en razzia i Bygdøy Allé. Det fulgte med en

Fru Deeltjen måtte hilsist skaffe seg skriftlig erklæring fra høyeste hold i landssvikavdelingen om silt patriotiske arbeid på Victoria Terrasse. Her er erklæringen utstedt av kriminalsjeff L'Abée-Lund.

liste på 157 navn som alt var dechiffrert. Det var jøssinger i sivilledelsen over hele landet som var utsatt av regjeringen i London til å settes inn i ledende stillinger under invasjonen i Norge. Den var altfor farlig til at jeg torde ta gjennomslag, så jeg skrev den av med blyant i skrivebordskuffen og brakte den til min kontakt. Fem av dem på listen satt alt inne, to nektet å gå i dekning og ble tatt, men alle de andre 150 var forsvunnet med koner og barn og verdisaker da Gestapo kom for å hente dem.

En oppsigelse.

Noen dager etter ble jeg oppsagt på grunn av «personalinnskrenkninger». Det hendte ellers ikke at Gestapo foretok denslags innskrenkninger, så jeg fant det nokså nifst. Jeg konfererte med min Hjemmefrontmann og fikk beskjed om å kjempe med nebb og klør for å beholde stillingen. Følgelig gikk jeg fra der ene til den andre for å få greie på grunnen til oppsigelsen. Til slutt henvendte jeg meg til Weiner, som var sjef for den tyske spionasje i Norge. Han elsket å si ubehageligheter, så jeg tenkte at der fikk jeg nok vite sannheten.

Jeg forsikret ham at jeg var lojal og påpekte hvor fortvilet min og guttens stilling ville bli hvis jeg måtte slutte. Ingen ville jo ta i sin tjeneste en som hadde arbeidet for Gestapo. Jeg tilbød meg til og med å flytte hjemmefra. Jeg må ha spilt min rolle godt, for oppsigelsen ble tatt tilbake, og jeg fikk lov å bo hjemme som før.

På Furulund og i Bygdøy Allé.

Et av de steder hvor jeg vanket mest, var i Gestapokvarteret på Furulund, hvor jeg hadde min private omgang med diverse herrer av Gestapo, ja, jeg tilbrakte til og med min fødselsdag i en villa derute. Det var nemlig skikk og bruk at fødselsdagene skulle feires sammen. Jeg hadde alltid med meg verdens mest påpasselige anstandsdame, nemlig «Heidi», den vesle grevlinghunden min. Den blir aldeles rasende hvis noen rører meg. Det var forresten helt unødvendig med noen anstandsdame, for alle var meget korrekte. Jeg kunne selvfølgelig latt være å bli med derut, men jeg våget ikke å holde meg unna, og det kunne falle mange viktige opplysninger i løpet av en slik kveld, når vinen hadde løstnet tungebåndene. Selv tok jeg til stadighet benzafenyl for å holde hjernen klar. Det var derute jeg takket være en uforsiktig bemerkning fikk greie på den planlagte aksjonen mot Milorg i Oslodistriktet omkring påske 1945. Neste morgen varslet jeg min kontakt, alle gikk i dekning, og hele aksjonen måtte oppgis. En annen viktig meddelelse jeg fikk på Furulund, var opplysningene om Varulvbevegelsen — den tyske motstandsbevegelsen som skulle arbeide bak de allierte linjer. Den fikk Hjemmefronten kverket i fødselen.

I Bygdøy Allé 35 oppholdt jeg meg også til stadighet. Der bodde fullt av tyske kvinnfolk som var tilknyttet Gestapo. De var alt annet enn fornøyd og hadde ikke større grunn til det heller. Mens jeg som tolk hadde 630 kroner måneden + kr. 60,— i forpleining, hadde en gestapist som fru Karlson alt fritt + 125 kroner om måneden + et beløp som ble satt på konto i Tyskland. For å dempe misnøyen ble de kvinnelige gestapister stadig påduttet en mengde plikter. Et par ganger om uken måtte for eksempel alle i nr. 35 ha stoppe- og lappeaftener for soldatene. Hver onsdag fikk vi fri ved fire-femtiden for å delta i fellesbad på Torggatens bad — det var viktig at vi var i kondisjon. Det skuldet jeg som regel. Det var takket være et besøk i nr. 35 at jeg en dag på våren 45 fikk forpurret to transporter til Tyskland. Fru Karlson ville på død og liv en tur derned og betrodde meg en dag, som sin elskede venninne, at nå hadde hun chansen, for det skulle gå to fangetransporter. Jeg meldte av, og i dagene som fulgte minet engelskmennene fjorden natt etter natt, så ingen båter kom ut.

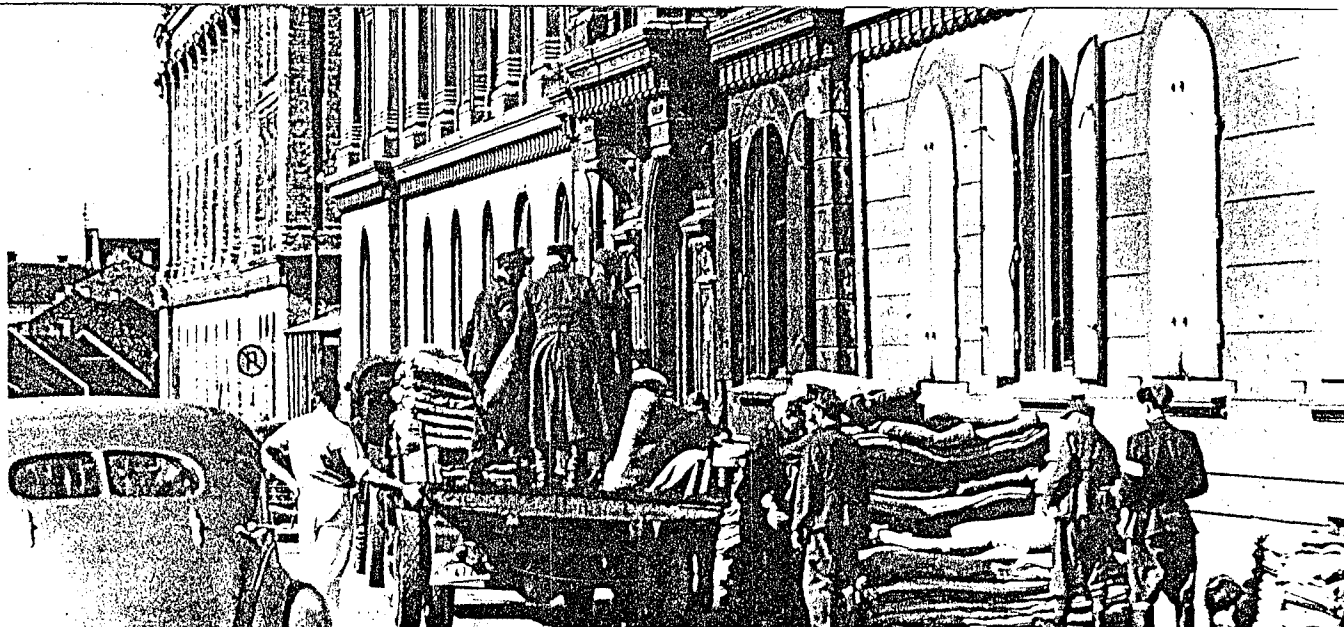
De spennende vårukene i fjor.

Det var helt forunderlig å se hvor optimistisk stemningen var blant tyskerne på Terrassen selv i disse siste katastrofale ukene. De klamret seg alltid til håpet om den store oppfinnelsen som skulle komme og gi Tyskland seier, og hver morgen kom de like ivrig kilende på plass med sitt evindelige: «Heil Hitler!» Det var først da vi fikk meldingen om Hitlers død den 27. april, at stemningen slo om og enkelte begynte å se svart på det, men fremdeles var det en god del optimister blant dem.

Den kvelden var jeg som vanlig i Bygdøy Allé 35. Vi satt og drakk og spilte kort da den første meldingen kom i radioen som alltid stod på. Til å begynne med ville ingen riktig tro det, men litt etter fikk vi alle ordre om å møte i husets forsamlingshall, hvor kommandanten på Terrassen ga oss melding om begivenheten. Alle hulket — jeg hulket med — og to besvimte. Kommandøren talte i 10 minutter og prøvde å gi oss nytt mot. Vi skulle kjempe videre Andre skulle ta opp arven

Neste morgen durte alle kvinnfolkene ned på torget og kjøpte blomster og grønt — perleblomster og bjørkeløv — orget sørgeflor gjorde de også, og så ble alle Führer-bildene dekorert over hele bygningen. Jeg gjorde det ikke, jeg skyldte på arbeidet! Vi var alle bleke og nedtrykt og snakket lavt. Dagen etter kom ordre fra høyere hold om at alt vi kunne unnvære av papirer skulle brennes, senere fikk vi beskjed om at vi skulle brenne alt unntagen de løpende ting, og til slutt måtte vi også brenne dem. De siste 10 dagene satt jeg faktisk bare og brente.

I de siste tre ukene ble det ført et hektisk

8. mai utenfor Terrassen. Uniformerte gestapister har hentet sine madrasser og lesser dem på biler for flytting til Akershus. Herligheten er forbi.

liv på Terrassen. Vi spiste benzafenyl, spilte kort og røykte, ja det hendte til og med vi tok oss en drink på kontoret. Det hadde tidligere vært temmelig strengt når det gjaldt alkoholforbruk, men nå tok ingen det så nøye. I den tiden fikk jeg greie på både agenter og angivere. Vi hadde for øvrig ordre om alltid å være innen rekkevidde, hadde ikke lov å være borte mer enn 3 timer av gangen uten å melde av.

De siste timer på Terrassen.

Den 7. mai var jeg på kontoret som vanlig. Da var alt blåst i vår avdeling. Et rom med beslaglagte ting: radioer, bøker, klær, grammofooner, levedsmidler og så videre ble pakket i store koffertar og heist ned på gården, hvor det dels ble brent på et digert bål, dels kjørt vekk. Det samme skjedde fra alle de andre avdelingene. Selv ble jeg oppfordret til å gå ned og forsyne meg med det jeg trengte av klær og pelsverk Jeg hadde mistet så meget det var jo så nok å ta av Jeg gjorde det ikke.

Klokken 11 ble alle mannfolkene trommet sammen og fikk ordre om å gå til sine respektive hjem, kle seg i full uniform og komme tilbake til Terrassen, vepnet til tentene. Da klokken var 12,30 hørte vi i radio fra Tyskland, at kapitulasjonen hadde funnet sted i Norge.

Make til forvirring som da oppstod har jeg aldri opplevd. Ingen ga noen forholdsregler Intet var forberedt. Fru Karlsen var imidlertid tro mot seg selv som alltid. Det siste hun gjorde var å sette en flaske med noe sprengstoff eller lignende i jernskapet. Nå blir i hvert fall de som åpner skapet ødelagt, sa hun, det kan de ha godt av! Lignende sabotasjeforberedelser ble gjort rundt omkring

på Victoria Terrasse. Jeg varslet «Knut» om det samme kveld.

Vi holdt oss på kontoret til klokken 17. Da fikk vi kvinner beskjed om å gå hjem og gjøre oss startklare. Det hadde vi for så vidt gjort forlengst. Vi hadde hatt øvelser i tilfelle av invasjon, hadde pakket ryggsekkene forskriftsmessig med det nødvendige av klær og niste. Jeg tok en pølse av vår marsjforpleining og gikk inn og stakk den i munnen på mor som lå og hvilte middag. Det er fred, mor! Spis pølse, sa jeg.

Stakkars mor! Hun hadde hatt det vondt. Hun var jøssing på sin hals, og så hadde hun en datter som arbeidet for tyskerne på selveste Victoria Terrasse. Hun måtte jo ingenting vite, for hadde hun hatt greie på noe, kunne hun ikke latt være å forsvare meg når jeg ble angrepet. Fjorten dager før kapitulasjonen røyk det da også mellom oss: Enten skal Ida eller jeg ut av huset! Gutten får bli, sa mor. Da måtte vi ut med sannheten.

Mens vi tømte husets eneste champagneflaske i glede over freden, ringte det fra Victoria Terrasse at jeg måtte komme derned, så skulle de skaffe meg bort. Jeg sa jeg all var i dekning og at det ikke var nødvendig. Senere på kvelden gikk jeg bort i nr. 35, hjalp mine Gestapovenninner med å pakke og spurte dem hvor de tenkte seg hen. De gråt hjerteskjærende med hodet på min skulder. Jeg gråt en skvett, jeg også, og bad om å få deres fotografi. På de bildene ble de arrestert noen dager etter.

Jeg hadde også den udelte glede å være med hjemmestyrkene og engelskmennene og utpeke en rekke av mine forhenværende gestapistkolleger etter kapitulasjonen. Referatslederen vår, Alfred Kuge, som for øvrig var en temmelig allright fyr, ble tatt i en militær-

leir ved Skien, de fleste andre tok vi på Heistadmoen ved Kongsberg. Finn Kaas kjørte først som fange i sin bil og plukket ut, jeg satt i dekning i en annen bil og kontrollerte, mens 10 000 tyskere marsjerte forbi. Vi tok 20 gestapister bare der.

Ida Dæjfen

Fru Dæjfen kommer ut av døren på Victoria Terrasse for siste gang i gestapo-tiden. Hun hadde gått der hver dag fra 15. september 1944 til 7. mai 1945. Som vanlig kaster hun et prøvende blikk omkring seg, det er alltid spennende å se om hun blir skygget